

Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 11 . 6 . 1963 - Sayı : 11425)

No.
245

Kabul tarihi
4 . 6 . 1963

MADDE 1. — Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair 23 Haziran 1953 tarihinde New - York'ta imzalanan ilişik Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

7 Haziran 1963

HASHAŞIN EKİMİ İLE AFYONUN İSTİHSAL, MİLLETLERARASI TİCARET, TOPTAN TİCARET VE İSTİMALİNİN TAHDİT VE TANZİMİNE DAİR PROTOKOL

GİRİŞ

Zehir iptilâsı ve uyuşturucu maddelerin gayrimeşru alış verişi ile mücadele hususundaki gayretlerini devam ettirmeye karar vermiş olan ve ancak bütün devletler arasında sıkı bir işbirliğinin bu gayretlerin hedefine ulaşmasına imkân verebileceğini müdrük bulunan,

Milletlerarası mahiyetteki belgeler yoluyla uyuşturucu maddelerin kontrolü için müessir bir sistemin gerçekleştirilmesi maksadiyle gayretler sarf edilmiş olduğunu nazarı itibara alan ve bu kontrolü millî ve milletlerarası sahalarda takviye etmek arzusu ile hareket eden,

Bununla beraber tabîi uyuşturucu ilâçların elde edildiği iptidai maddelerin tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirilmesini ve bu maddeler istihsalinin tanzim edilmesinin zaruri olduğunu müतालâa eden ve en müstacel meselelerin haşhaşın ekimi ile afyon istihsalinin kontrolü olduğunu müşahade eyliyen,

Âkîd Taraflar, bu maksatlarla bir protokol imzalamıya karar vermiş olduklarından, aşağıdakî hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır :

BİRİNCİ BÖLÜM

Tarifler

Madde — 1.

Tarifler

Gerek sarahaten, gerek zimnen hilâfına kayıt bulunmadıkça aşağıdaki tarifler işbu Protokol hükümlerinde tatbik olunur,

Söyle ki :

«1925 Sözleşmesi»; 19 Şubat 1925 te Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen Milletlerarası Afyon Sözleşmesidir.

«1931 Sözleşmesi»; 13 Temmuz 1931 de Cenevre'de imzalanan ve 11 Aralık 1946 tarihli Protokol ile değiştirilen uyuşturucu maddelerin imalini tabiiyet ve tevziyatını tanzim eden Sözleşmedir.

«Komite»; 1925 Sözleşmesinin 19 ncu maddesi mucibince ihdas olunan Daimî Merkez Komitesidir.

«Kontrol organı»; 1931 Sözleşmesinin 5 nci maddesi mucibince ihdas olunan kontrol organıdır.

«Komisyon»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Uyuşturucu Maddeler Komisyonudur.

«Konsey»; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyidir.

«Genel Sekreter»; Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteridir.

«Haşhaş»; Papaver Somniferum L. bitkisi ve afyon istihsaline yarıyan papaver cinsinden diğer her hangi bir bitkidir.

«Haşhaş sakı»; tohumları haric olmak üzere haşhaşın biçilmesini mütaakıp uyuşturucu maddeler istihraçedilebilecek bütün kısımlardır.

«Afyon»; Galénique müstahzarlarından gayri, ham afyon, tıbbi afyon ve müstahzar afyon da dâhil olmak üzere hangi şekilde olursa olsun haşhaş sütünün koyulaştırılmış şeklidir.

«İstihsal»; afyon elde etmek maksadiyle haşhaş ekimi amelîyesidir.

«Stok»; aşağıdaki haller dışında, belirli bir Devletin ülkesi dâhilinde meşru bir şekilde bulundurulmuş afyon miktarıdır.

1. Perakendeci eczacılar ve thérapeutique ve ilmi görevlerinin meşru bir surette ifası için müesseseler veya yetkili şahıslarla elde bulundurulmuş afyon miktarı,

2. O devletin Hükümetinin elinde veya onun nezareti altında bulunan ve askerî istimale tahsis olunan afyon miktarı.

«Ülke»; belirli bir devletin 1925 Sözleşmesinde derpiş olunan ithalât şahadetnameleri ve ihracat müsaade'leri sisteminin tatbiki maksadiyle ayrı bir bütün olarak nazarı itibara alınan her bir kısımdır.

«İhracat» veya «ithalât»; afyonun belirli bir devletten diğer bir devlete veya bir devletin belirli bir ülkesinden aynı devletin diğer bir ülkesine bilfiil naklidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalinin tanzimi

Madde — 2.

Afyonun istimali

Taraflar afyonun istimalini yalnız tıbbi ve ilmi ihtiyaçlara hasredeceklerdir.

Madde — 3.

Müstahsal devletlerde kontrol

Afyonun istihsal, ticaret ve istimalini kontrol etmek maksadı ile :

1. Daha önce yapmadığı takdirde, her müstahsal devlet işbu madde ile tevdi olunan vazifeleri yerine getirmek maksadiyle bundan böyle işbu maddede «müessese» tâbiri ile anılacak olan bir veya mütaaddit devlet ihtisas müessesesi kuracak ve idame ettirecektir. Bu maddenin 2 ilâ 6 nci paragraflarında zikredilen vazifeler alâkadar devletin Anayasası müsaidolduğu takdirde yalnız bir tek müessese tarafından yerine getirilecektir.

2. İstihsal, müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları tarafından tâyin edilen bölgelere inhisar ettirilecektir.

3. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamlarından verilmiş ruhsatnameyi hâmil bulunan ziraatçiler istihsalde bulunmaya mezundurlar.

4. Ruhsatname, üzerinde haşhaş ekimine müsaade edilen toprakların yüzölçümünü tasrih etmelidir.

5. Her haşhaş yetiştiricisi afyon mahsulünün tamamını müesseseye teslim ile mükellef bulacaktır. Müessese mahsulü satınalacak ve mümkün olur olmaz fiilen tesellüm edecektir.

6. Yalnız müessese veya icabı halinde yetkili Hükümet makamları afyon ithal ve ihracatmak, afyonun toptan ticareti ile iştilal eylemek ve afyondan alkaloidler imaline mezun imalâtçıların muhafaza ettikleri stoklardan gayri afyon stoklarını muhafaza etmek hakkını haiz olacaklardır.

7. İşbu maddenin hiçbir hükmü haşhaş ekiminin kontrolüne mütedair mevcut Sözleşmelere tevfikân bir Âkîd Tarafça daha evvel deruhde edilmiş taahhütlere ve çıkarılmış kanunlara aykırı hareketi tecviz eder mahiyette telâkki olunmamalıdır.

Madde — 4.

Afyon yetiştirmekten gayri maksatlarla ekilen haşhaşın kontrolü

Afyon istihsalinden gayri maksatlarla haşhaş ekimine ve istimaline müsaade eden her Taraf, işbu Taraf afyon istihsaline izin versin veya vermesin, aşağıdaki hususları taahhüdeder :

- a) Aşağıdaki hususları sağlamak üzere lüzumî bileümle kanun ve nizamnameleri çıkartacaktır:
- i) Afyon istihsalinden başka gayelerle ekilen haşhaşların afyon istihsalinde kullanılmaması,
- ii) Haşhaş sakından imâl olunan uyuşturucu maddelerin yeteri surette kontrolü.
- b) Bu maksatla çıkartılan bileümle kanun ve nizamname metinlerini Genel Sekretere tebliğ edecek ve

c) Her sene Komite tarafından tesbit edilecek bir tarihte, bir evvelki sene içinde hangi maksatla yapılmış olursa olsun, haşhaş sakı ithalât ve ihracatına dair istatistikleri Komiteye bildirecektir.

Madde — 5.

Stokların tahdidi

Dünyada istihsal edilen afyon miktarını tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirmek üzere :

1. Taraflar, her Âkîd Tarafın, her senenin 31 Aralık tarihindeki stokunun aşağıdaki miktarları aşmamasını sağlayacak tarzda afyon istihsal, ihracat ve ithalâtını tanzim edeceklerdir.

a) 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında adı geçen her müstahsıl Devlet için her hangi iki senelik bir müddet zarfında bu devlet tarafından tıbbi ve ilmî maksatlar için ihracolunan afyon miktarının genel toplamı ile alkaloidler imali için bu devletin hudutları dahilinde kullanılan afyonun miktarına ilâveten anılan Tarafça 1 Ocak 1946 dan sonra olmak kaydıyla tâyin edilecek her hangi diğer bir sene zarfında alkaloid imalinle kullanılan ve ihracolunan umum miktarın yarısı. Anılan Taraf ihracolunan ve kullanılan miktarların hesaplanması hususunda muhtelif devreler tâyin etmek hakkına malik olacaktır.

b) İşbu paragrafın (a) fıkrasında zikredilen Taraf hariç, alkaloidler imaline müsaade eden diğer her Âkîd Taraf için anılan Tarafa kabili tatbik oldukları nisbette 1925 ve 1931 Sözleşmeleri hükümleri nazarı itibara alınarak, iki senelik bir devre için normal ihtiyacına tekabül eden miktar. Bu ihtiyaçların miktarı Komite tarafından tebit edilir.

c) Diğer her hangi bir Taraf için geçen beş sene zarfında istihlâk edilmiş afyonun umum miktarı.

2. (a) İşbu maddenin 1 ncı paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsıl devletlerden biri ihracata mahsus afyon istihsalinden vazgeçmeye karar verdiği ve 6 ncı maddenin 2 ncı paragrafının (a) fıkrasında yer alan müstahsıl devletler kategorisine artık ithal edilmemeyi arzu eylediği takdirde bu maksatla işbu maddenin 3 ncü paragrafının (b) fıkrası uyarınca ifası gereken mütaakıp senelik tebligat zamanında Komiteye bir beyanname gönderecektir. Böyle bir beyannameyi tanzim ettiği andan itibaren bu beyannameyi kaleme almış olan Taraf artık 6 ncı maddenin 2 ncı

paragrafının (a) fıkrasında zikredilen devletlere mensup addedilmeyecek ve gelecekte de bu devletler arasında kabul olunmayacaktır. Bu beyanname alındığında, Komite alâkadar Tarafı, icabına göre birinci paragrafın (b) veya (c) fıkralarında derpiş olunan kategorilerden birine veya diğerine kaydeder ve keyfiyeti işbu Protokolün bütün Taraflarına tebliğ eyer. İşbu Protokol mucibince bütün kategori değişimleri Komitenin tebliğ tarihinde hüküm ifade eder.

b) Geçen fıkrada tarif olunan usul, işbu maddenin birinci paragrafının (b) ve (c) fıkralarında zikredilen kategorilerin birinden diğerine nakledilmek arzusunda olan her hangi bir Tarafça yapılacak bileümle beyanlara kabili tatbiktir. Mamafih şurası mukarrerdir ki bu takdirde bahse konu Taraf, talebi üzerine, evvelce mensup bulunduğu kategoriye tekrar kabul edilebilir.

3. (a) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (c) fıkralarında zikredilen afyon miktarları, Komitenin senelik raporlarında tanzim edilmiş istatistikler ile bir evvelki yılın 31 Aralık tarihinde nihayete eren devreye aid olup bilâhara nesredilen istatistikler esas alınarak hesaplanır.

b) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkraları tatbikatına tabi bulunan Taraf icabına göre aşağıdaki hususları her sene Komiteye tebliğ edecektir :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına tevfikan geçmiş olduğu referans devrelerini,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasının tatbikine medar olmak üzere, Komitece, normal ihtiyaçlarının karşılığı olarak nazarı itibara alınmasını arzu ettiği afyon miktarını.

c) Geçen fıkrada derpiş edilen tebligat en geç, anılan tebligatın taallük ettiği tarihe takaddüm eden senenin Ağustos ayının ilk gününde Komiteye vâsıl olmalıdır.

d) İşbu maddenin (b) fıkrasında derpiş edilen tebligattan birini göndermekle mükellef bir Âkîd Taraf bu tebligatı gösterilen tarihte yapmadığı takdirde Komite, mütaakıp fıkra hükümleri mahfuz kalmak üzere, Âkîd Tarafça bu hususta en son yapılan tebligattaki mütalâaları kabul edecektir. Söz konusu Âkîd Tarafların bu hususta hiçbir tebligat alamadığı takdirde, icabına göre ve Âkîdla yeniden istişare etmeksizin, ve fakat elindeki mevcut malûmatı işbu Protokolün gayelerini ve mezkûr Âkîdın menfaatlerini gereği veçhile göz önünde bulundurmamak suretiyle Komite :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen referans devrelerini intihap veya

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında anılan normal ihtiyaçlara tekabül eden miktarı tesbit eder.

e) Komite, işbu paragrafın (c) fıkrasında tâyin edilen tarihten sonra bir tebligat aldığı takdirde bu tebligat sanki kendisine matlup zamanda vâsıl olmuş gibi hareket edebilir.

f) Komite her sene :

i) İşbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, gerek anılan fıkraya, gerek işbu maddenin 3 neü paragrafının (d) ve (e) fıkralarına tevfikan seçilen referans senelerinin hangileri olduğunu,

ii) İşbu maddenin birinci paragrafının (b) fıkrasında zikredilen her Âkîd Tarafa, aynı fıkraya tevfikan bu Tarafın normal ihtiyaçlarına tekabül eden afyon miktarının kendi fikrinde ne kadar olduğunu, tebliğ eder.

g) Komite, işbu paragrafın (f) fıkrasında zikredilen tebligatı, ihtiva ettikleri malûmata mütaallik tarihe takaddüm eden yılın Aralık ayının en geç 15 inde yollar.

4. (a) İşbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihte Taraf olan devletler hakkında işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri, Protokolün yürürlüğe girdiği seneyi takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren hüküm ifade ederler.

b) Diğer her hangi bir Devlet hakkında, işbu maddenin birinci paragrafı hükümleri anılan Devletin Protokole Taraf olduğu yılı takibeden senenin 31 Aralık tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

5. (a) Komite, durumun istisnai olduğu gerekçesiyle tâyin ettiği bir zaman devresi ve şartlar altında her hangi bir Tarafı afyon stoklarının âzami seviyesi ile ilgili olarak işbu maddenin birinci paragrafı ile derpiş edilen mükellefiyetleri yerine getirmekten muaf kılabilir.

b) İşbu Protokolün yürürlüğe girmesi sırasında 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında zikredilen müstahsil bir Devlet dâhilinde işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrası ile müsaade edilen âzami seviyeyi aşan afyon stokları mevcudolduğu takdirde, Komite kendi takdirini kullanmak suretiyle afyon stoklarının işbu maddenin birinci paragrafının (a) fıkrasına vaz'edilen âzami seviyeye haddinden fazla süratle indirilmesinin sebebiyet vereceği iktisadi müşkülâta söz konusu Devletin duçar olmasını önlemek üzere durumu nazarı itibara alacaktır.

Madde — 6.

Afyonun milletlerarası ticareti

1. Taraflar afyonun ithal ve ihracını sadece tıbbi ve ilmî ihtiyaçlara inhisar ettirmeyi taahhüdederler.

2. (a) 7 nci maddenin 5 nci paragrafı hükümlerine hâlel gelmemek üzere Taraflar, aşağıdaki devletlerin her hangi birinde, istihsal edilenden gayri afyonun ithal ve ihracına, bu Devletin bahis konusu ithalât ve ihracatın yapıldığı tarihte Protokole Taraf olmaları halinde, müsaade etmiyeceklerini taahhüdederler :

Bulgaristan,
Yunanistan,
Hindistan,
İran,
Türkiye,
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği,
Yugoslavya.

b) Taraflar, işbu Protokole taraf bulunmayan bir devlet menşeli afyonun ithaline müsaade etmemeyi taahhüdederler.

3. İşbu maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrası hükümlerine rağmen her Âkîd Taraf, munhasıran dahilî istihâki için ve bir senelik ihtiyaçlarını geçmemek üzere, arazilerinden birisinde istihsal edilen afyonun kendi arazileri arasında yapılan ithalât ve ihracatına izin verebilir.

4. Taraflar, afyon ithalât ve ihracatında, 1925 Sözleşmesinin V nci faslında derpiş edilen ithalât şahadetnameleri ve ihraç ruhsatnameleri sistemini, anılan Sözleşmenin 18 nci maddesi uygulanmamak kaydı ile tatbik edeceklerdir. Bununla beraber bir Âkîd Taraf için kendi afyon ithalât ve ihracatına mütaallik olarak, 1925 Sözleşmesinin 5 nci faslında derpiş edilenlerden daha tahdidî şartlar koymak caiz olacaktır.

Madde — 7.

Zaptedilen afyonun tasarrufu

1. İşbu maddede hilâfına hüküm olmadıkça, gayrimesru muameleler sırasında zaptedilen bütün afyonlar imha edilecektir.

2. Her Âkîd Taraf zaptedilen afyonda mevcut uyuşturucu maddeleri, kendi kontrolü altında kısmen veya tamamen uyuşturucu olmıyan maddelere inkılâbettirmek hakkını haizdir. Veya bu afyonu ve bu afyondan çıkarılacak alkaloidleri Hükümetin yapabileceği veya onun kontrolü altında yapılabilecek tıbbi ve ilmî mahiyetteki istimaller için kısmen veya tamamen mahfuz tutabilir.

3. İşbu Protokole Taraf olup 6 nci maddenin 2 nci paragrafının (a) fıkrasında tadadedilen her müstahsil devlet kendi ülkesinde zaptedilen afyonu veya bu afyondan istihraç suretiyle imal edilmiş alkaloidleri istihlâk ve ihracetmek hakkını haizdir.

4. Zaptedilen ve devlet deposundan veya mesru surette iş gören bir depodan çalınmış olduğu tesbit olunan afyon, sahibine iade edilebilir.

5. Ülkesinde gerek afyon istihsaline, gerek afyon alkaloidleri imaline müsaade etmiyen Âkid Taraf kendi makamları tarafından zaptedilen muayyen bir miktar afyonu Komiteden müsaade almak suretiyle ve karşılığında afyon alkaloidleri, veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlar elde etmek için veyahut da kendi tabbi veya ilmi ihtiyaçları için bu alkaloidleri istihracettirmek maksadıyla afyon alkaloidleri imal eden diğer bir Âkid Tarafın ülkesine ihraçedebilir. Bununla beraber belirli bir sene için böylece ihraçedilen afyon miktarı, ihracatçı tarafın gerek tıbda kullanılan afyona, gerek afyon veya afyon alkaloidleri ihtiva eden ilâçlara olan senelik ihtiyacına muadil afyon miktarından fazla olmayacaktır. Bunu aşan miktar imha edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hükümetlerce sağlanacak malûmat

Madde — 8.

Tahminler

1. 1931 Sözleşmesinde «ilâçlar» için derpiş o'unluğu veçhile her Âkid Taraf, bir sonraki yıl için ülkelerinin her birine ait tahminlerini Komiteye bildirecek ve bu tahminler aşağıdaki hususlara taallûk edecektir :

a) 1925 Sözleşmesinin 8 nei maddesine tevfiğin muafiyete tabi müstahzarların imali için lüzumlu miktar da dâhil olmak üzere, tabbi ve ilmi ihtiyaçlar için afyon halinde kullanılacak afyon miktarı,

b) Alkaloidler imali için lüzumlu afyon miktarı,

c) 5 nei madde hükümleri muvacehesinde muhafaza etmek istediği stoklara ve mevcut stokları matlûp seviyeye getirmek için bu stoklara ilâesi veya ondan çıkarması lüzumlu olan afyon miktarı.

d) Gerek askerî maksatlarla vücuda getirebileceği stoklara ilâve etmek, gerek meşru ticaret sahasına koymak için mezkûr stoklardan çıkartmak istediği afyon miktarı.

2. Her memleket veya ülkenin tahminleri yekûnununla maksat geçen paragrafın (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilen miktarların ve aynı paragrafın (c) ve (d) fıkralarında zikredilen ve stokları matlûp seviyeye getirmek için lüzumlu miktarla artırılmış veya bu seviyeyi geçecek olan stokların tecavüz eden kısmı kadar azaltılmış olan miktarların heveti umumiyesidir. Bununla beraber, bu artırma ve azaltmalar ancak alâkalı taraflar lüzumlu tahminleri zamanında Komiteye bildirdikleri takdirde nazarı itibara alınacaktır.

3. Afyon istihsaline müsaade eden her hangi bir Taraf, ülkelerinin her biri için, afyon yetiştirmek üzere haşhaş ekmeyi tasarladığı sahanın, hektar olarak yüzölçümünün, mümkün olduğu kadar gerçeğe uygun bir tahminini ve geçen beş sene zarfındaki vasatî verim esas alınarak, yetiştireceği takribî afyon miktarı tahminlerini her sene Komiteye bildirecektir. Bu maksatla, haşhaş ekimine birden fazla bölgede müsaade edildiği takdirde bahis konusu bilgiler her bölge için ayrı ayrı verilecektir.

4. (a) İşbu maddenin 1 ve 3 neü paragraflarında zikredilen tahminler zaman zaman Komiteye tebliğ olunacak modele göre tesbit edilecektir.

b) Her tahmin, Komitenin tesbit ettiği tarihte Komiteye ulaşacak surette yollanacaktır. Tesbit edilen tarih, işbu maddenin 1 nei ve 3 neü paragraflarında mevzu bahis tahminler için aynı olmayabilir. Komite, afyon mahsulünün muhtelif tarihlerde alındığını nazarı itibara alarak Tarafaların işbu maddenin 3 neü paragrafı gereğince bağliyacıkları tahminler için değişik tarihler tesbit edebilir.

5. Her tahmin, bu tahminin tesbiti ve içinde kayıtlı muhtelif miktarların hesabı için takib edilen usulün bir izahını ihtiva etmelidir.

6. Taraflar, iptidai tahminleri azaltan veya çoğaltan ek tahminler sağlayabilirler; bu ek tahminler yapılan tadillerin sebeplerine dair izahatla birlikte Komiteye süratle gönderilecektir. 4 nci paragrafın (b) fıkrası ile 9 neu paragraf müstesna olmak üzere işbu madde hükümleri ek tahminlere tatbik olunur.

7. Tahminler kontrol organınca tetkik olunacaktır. Bu organ bir tahminin tamamlanması veya bu tahminde mevcut bir hususun açıklanması için her türlü izahat veya munzam malûmat talep edebileceği gibi ilgili hükümetin rızası ile bu tahminleri değiştirebilir.

8. Komite, işbu protokolün tatbik olunmadığı memleketler ve ülkeler hakkında işbu protokol hükümlerine göre tesbit edilen tahminleri istiyecektir.

9. Bilcümle memleketler ve ülkelere ait tahminler işbu maddenin 4 nci paragrafının (b) fıkrasına tevfiakan Komite tarafından tesbit edilecek tarihte Komiteye ulaşmadığı takdirde bu tahminler mümkün olduğu nisbette kontrol organı tarafından tesbit edilecektir.

10. İşbu maddenin 9 neu paragrafına tevfiakan kontrol organınca tesbit edilecek tahminler de dâhil olmak üzere birinci paragrafta derpiş edilen tahminler, bilâhara ek tahminlerle tadil edilmedikleri takdirde taraflarca fazlaştırılmıyacaktır.

11. İşbu Protokolün 9 neu maddesi veya 1925 Sözleşmesinin 22 nei maddesi gereğince Komiteye gönderilecek ithalât ve ihracat icmallerinden her hangi bir memleket veya ülkeye ihracedilen afyon miktarının bu memleket veya ülke için ihracatın artmakta ve işbu maddenin 2 nei paragrafında gösterilen tahminler toplamını asmakta olduğu görülürse Komite, keyfiyetten bütün tarafları derhal haberdar edecektir. Taraflar aşağıdaki haller müstesna olmak üzere bahis konusu sene zarfında mezkûr memleket veya ülkeye yeni ihracat yapılmasına müsaade edemeyeceklerdir :

a) Gerek fazla ithal olunan bütün miktarlara, gerek lüzumlu ek miktara mütaallik olarak anılan memleket veya ülke için ek tahmin verilmesi hali veya,

b) İhracatçı tarafın kanaatine ihracatın beşeriyetin menfaatleri veya hastalıkların tedavisi için zaruri olduğu istisnai haller,

Madde — 9.

İstatistikler

1. Taraflar, ülkelerinin her biri için Komiteye şunları bildireceklerdir :

a) En geç 31 Mart tarihinde bir evvelki seneye ait istatistikler. Bu istatistiklerde şunlar gösterilecektir :

i) Afyon istihsal edilmek maksadiyle haşhaş ekilen sahanın yüzölçümü ve bu sahada istihsal olunan afyonun miktarı;

ii) İstihlak edilen afyonun miktarı yani gerek perakende ticarete arz edilen, gerek istimal edilmek gavesiyle hastanelere veya tıbbi vazifelerini yapmaya gereği veçhile mezun kılınmış yetkili şahıflara dağıtılmak üzere tevdi edilen afyon miktarları;

iii) Alkaloidler veya (Opiaçé) müstahzarlar imali için kullanılan afyon miktarı, ayrıca ihraç müsaadesine tabi bulunmayan müstahzarların imali için lüzumlu afyon miktarı. Bu müstahzarlar ister dâhili istihlâke, ister ihracata tahsis edilmiş olsun, cümlesi 1925 ve 1931 sözleşmelerine uygun olmalıdır.

iv) Gavrileşme ticaret sırasında zaptedilen afyon miktarı ve bu afyonun ne gibi bir tasarrufa tabi tutulduğu.

b) En geç 31 Mayıs'ta, bir evvelki yılın 31 Aralık'ta mevcut stokları gösteren istatistikler; bu stoklara mütaallik istatistiklerde, bir Akıdın 31 Aralık 1953 tarihinde askeri gayelerle elinde bulunduğuşu afyon miktarı nazarı itibara alınmıyacak, fakat bu miktara sonradan ilâve oluncak veya bu miktardan alınarak meşru ticaret sahasına verilecek afyon miktarları nazarı itibara alınacaktır; ve

c) Aidoldukları üç aylık devre sonunu takibeden dört hafta içinde afyon ithalât ve ihracatı toplamını gösteren 3 aylık istatistikler,

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafında istihdaf edilen istatistikler, Komitenin kullanılmasını derpiş ettiği formüllerle üzerine ve onun tâyin edeceği şekilde hazırlanacaktır.

3. İşbu Protokole taraf olan müstahsil devletler, işbu maddenin 1 nci paragrafının (a) fıkrasının (i) bendinde lüzum gösterilen istatistikleri evvelce vermemişlerse 1946 ve mütaakıp yıllar için mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde Komiteye sunacaklardır.

4. Komite, işbu maddede derpiş olunan istatistikleri münasip gördüğü şekil ve fâsülalarla nêşreder.

Madde — 10.

Genel Sekretere gönderilecek raporlar

1. Taraflar, Genel Sekretere aşağıdaki raporları tevdi etmekle mükelleftirler :

a) 3 ncü maddede derpiş olunan müessesenin teşkilâtına ve mezkûr maddenin buna tahmil ettiği vazifelere ve 3 ncü madde tarafından diğcr yetkili makamlara tahmil edilen vazifelere mütaallik bir rapor.

b) Tarafların Protokolün hükümlerine tevfiikan, ittihaz edecekleri teşriî, nizami veya idari tedbirlere ait bir rapor.

c) Protokolün tatbikine ait yıllık bir rapor Komisyonun vaz'ettiği örneğe uygun olarak hazırlanacak olan bu rapor, 1931 Sözleşmesinin 21 nci maddesinde derpiş edilen yıllık raporların içine ithal veya onlara eklenebilir.

2. Taraflar, bundan başka evvelki paragrafta zikredilen meselelerle ilgili bütün mühim değışiklikler konusundaki tamamlayıcı bilgiyi Genel Sekretere vermekle mükelleftirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Nezaret ve tatbikc koyma hususunda milletlerarası tedbirler

Madde — 11.

İdari tedbirler

1. İşbu Protokol hükümlerinin tatbikine nezaret etmek için Komite, aşağıdaki tedbirleri ittihaz edebilir :

a) Bilgi talebi,

Komite, işbu Protokol hükümlerinin tatbikine ait bilgi verilmesini Taraplardan gizli olarak talebetmeye ve ilgili Taraplara, bu bakımdan gereken her türlü telkinde bulunmaya yetkilidir.

b) İzahat talebi,

Elinde mevcut bilginin işığı altında Komite işbu Protokolün mühim bir hükmüne her hangi bir memlekette veya ülkede riayet olunmadığı veya buralarda afyon konusunda mevcut durumun, açıklamayı gerektirdiği kanaatine varırsa, ilgili taraftan gizli kaydı ile izahat istemek hakkını haizdir.

c) Tashih edici tedbirler teklifi,

Komite, uygun gördüğü takdirde bir Hükümet tarafından işbu Protokolün her hangi mühim bir hükmünün bir Hükümetçe yerine getirilmemesi veya kontroluna tabi ülkelerden her hangi birinde afyon konusunda ciddi eksiklik arz eden bir durum üzerine bu Hükümetin gizli surette dikkatini çekebilir.

d) Mahallinde tahkikat,

Komite, durumun aydınlanması için mahallinde tahkikat yapılmasının faydalı olacağını düşünürse bahis konusu memlekete veya ülkeye Komitece tâyin edilen bir şahsın veya bir tahkik komisyonunun gönderilmesini ilgili hükümete teklif edebilir. Bu hükümet 4 aylık bir mühlet zarfında Komitenin teklifine cevap vermediği takdirde, bu husustaki sükûtu (ret) olarak telâkki

edilecektir. Anılan hükümet, tahkikat için sârih muvafakatte bulunursa tahkikat bu hükümetçe tâyin edilmiş memurların işbirliği ile yapılacaktır.

2. İlgili taraf, yukardaki paragrafın (c) fıkrası gereğince bir karar alınmadan önce, temsilcisi vasıtasıyla, Komiteye bir beyanda bulunmaya yetkilidir.

3. İşbu maddenin 1 nci paragrafının (c) ve (d) fıkraları gereğince alınmış olan kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyeti ile ittihaz edilmiş olmalıdır.

4. Komite, işbu maddenin birinci paragrafının (d) fıkrası uyarınca aldığı kararları veya bunlara mütedair her çeşit bilgiyi yayımlarsa, ilgili hükümet talebettiği takdirde, bu hükümetin görüşlerini de yayımlamakla mükelleftir.

Madde — 12.

Tatbikata ait tedbirler

1. Alenî beyanlar,

Şayet komite, Akıdlardan biri tarafından işbu protokol hükümlerinin tatbik edilmemesi halinin anılan Tarafın veya diğer bir Devletin her hangi bir ülkesindeki uyusturucu maddeler kontrolunu ciddi bir surette engellediğini müşahede ederse, aşağıdaki tedbirleri alabilir :

a) Alenî tebligat :

Komite, bütün tarafların ve Konseyin dikkatini meseleye çekebilir.

b) Diğer alenî beyanlar :

Komite, evvelki fıkra uyarınca almış olduğu tedbirlerin istenilen neticeleri husule getirmede kanaatine varırsa, Taraflardan birinin işbu Protokol hükümlerine göre deruhde etmiş olduğu vecibelere aykırı hareket ettiğini veya diğer her hangi bir Devletin, ülkelerinden her hangi birindeki afyon durumunun, başka taraf veya devletlere ait bir veya mütaaddit ülkedeki uyusturucu maddelerin müessir bir şekilde kontrol edilmesini tehlikeye düşürmemesi için, gerekli tedbirleri almayı ihmal ettiğini belirten bir beyan nesredebilir. Alenî beyan yapıldığında, ilgili Hükümet talebettiği takdirde, Komite bu Hükümetin görüşlerini de ilân etmekle mükelleftir.

2. Ambargo konulması tavsiyesi,

Komite,

a) 8 ve 9 ncu maddeler uyarınca verilmiş olan istatistik ve tahmin cetvellerinin gözden geçirilmesi sonunda Taraflardan birinin işbu Protokolde mevcut hükümlere göre deruhde ettiği vecibeleri yerine getirmekte hissedilir derecede ihmal gösterdiğini veya diğer bir Devletin bu Protokolün müessir bir tarzda tatbikini ciddi bir şekilde engellediğini veya,

b) Elde ettiği bilgi sayesinde, aşırı miktarda afyonun her hangi bir memleket veya ülkede yığılmakta olduğunu veyahut her hangi bir memleket veya ülkenin bir gayrimişru ticaret merkezi haline gelmesi tehlikesinin mevcut bulunduğunu,

Müşahede ettiği takdirde ilgili memleket veya ülkeden afyon ithaline veyahut ilgili memleket veya ülkeye yapılacak afyon ihracatına veyahut da ithalât veya ihracatın her ikisine birden belirli bir süre için veya bahse konu memleket veya ülkedeki afyon durumu Komitece tatmin-kâr görülünceye kadar ambargo konulmasını Taraflara tavsiye edebilir.

İlgili Devlet 1925 Sözleşmesinin 24 ncu maddesinin ilgili hükümleri gereğince, meseleyi Konseye getirmek hakkını haizdir.

3. Mecburi Ambargo,

a) Ambargonun ilânı ve konulması,

Komite, işbu maddenin 2 nci paragrafının (a) veya (b) fıkraları hükümlerine göre vâkı müşahedelere dayanarak aşağıdaki tedbirleri alabilir:

i) Komite, ilgili memleket veya ülkeden yapılan afyonun ithalâtına veyahut ilgili memleket veya ülkeye müteveccih afyon ihracatına veyahutta afyon ithal ve ihracatının ikisine birden ambargo koymak niyetinde olduğunu ilân edebilir;

ii) İşbu paragrafın (a) fıkrasının (i) bendinde derpiş edilen beyan, durumu düzeltmeye kifayet etmezse Komite, bu maddenin birinci paragrafının (a) ve (b) fıkralarındaki daha hafif tedbirlerin tatmin edici olmıyan durumu düzeltmeye kifayet etmemiş olması veya düzeltmeye muktedir görülmemesi şartıyla, ambargo vaz'edebilir. Ambargo gerek belirli bir süre için, gerek ilgili memleket veya ülkedeki durum Komiteyi tatmin eder bir hale gelinceye kadar konulabilir. Komite, kararını derhal ilgili Devlete ve Genel Sekretere bildirmekle mükelleftir. Komitenin kararı gizli olmalı ve işbu maddenin bir hükmü buna açıkça aykırı olmadıkça ambargonun tatbik edileceği, bu maddenin 3 nü paragrafının (c) fıkrasının (i) bendi gereğince ambargo yürürlüğe girinceye kadar açıklanmamalıdır.

b) Temyiz :

i) Hakkında mecburi ambargo kararı alınmış olan bir Devlet, bu kararın kendine vusulünden itibaren otuz günlük bir müddet içinde, Genel Sekretere yazılı ve gizli olarak kararı temyiz etmek niyetinde olduğunu bildirebilir ve otuz günlük yeni bir mühlet içinde de temyiz sebeplerini belirtebilir.

ii) İşbu Protokol yürürlüğe girdiğinde, Genel Sekreter Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından ehliyetleri, tarafsızlıkları ve menfaat gütmemeleri ile umumun itimatına şayan olacak üç aslı ve iki vedek üveden müteşekkil bir Temyiz Komisyonu tâvin etmesini istiyecektir.

Milletlerarası Adalet Divanı Reisi, Genel Sekreteri, bahis konusu tâvinin vanamaya muktedir olmadığından haberdar ederse veya bu husustaki ta'bin kendine vusulünü takibeden iki ay içinde komisyonu tâvin etmezse Genel Sekreter, bu tâvine tevessül etmekle mükelleftir. Temyiz Komisyonunun görevi beş yıllık olup yenilenebilir. Üyeler, Genel Sekreter tarafından alınacak tedbirlere uygun olarak, ancak Temyiz Komisyonu içtima devreleri devamınca ödenek almalıdırlar;

iii) İşbu paragrafın (b) fıkrası (ii) sıkkında tarif olunan usul, Temyiz Komisyondaki münhal verlere vanaacak tâvinlere de tatbik edilir;

iv) Genel Sekreter, yazılı tebliğin kopyaları ile bu paragrafın (b) fıkrası (i) kısmında derpiş edilen temyiz sebepleri izahının kopyalarını Komiteye bildirme ve Temyiz Komisyonunun temyiz edilen hususu tetkik etmesi ve buna dair bir karar vermesi için toplanmasına mâtuft tedbirleri sıratle almaya mecburdur. Genel Sekreter, Temyiz Komisyonunun çalışmasına faydalı olacak bütün tedbirleri almak ve Temyiz Komisyonu üvelerine Komite kararının, işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) sıkkında zikredilen tebliğin, müsaitse Komitenin cevabının ve diğer bütün bu hususa mütaallik belgelerin kopyalarını vermekle de mükelleftir;

v) Temyiz Komisyonu kendi ictüzüğünü tesbit eder.

vi) Talepte bulunan Devlet ve Komite, Temyiz Komisyonu önünde bu komisyon tarafından bir karar alınmadan önce, beyanatta bulunmaya yetkilidirler.

vii) Temyiz Komisyonu, Komite tarafından alınmış bulunan ambargo kararını idame, tadil veya iptal edebilir. Temyiz Komisyonunun kararı katî ve mecburi olup derhal Genel Sekretere bi'dirilmelidir;

viii) Genel Sekreter, talepte bulunmuş olan devlete ve Komiteye Temyiz Komisyonunun kararını bildirmelidir;

ix) Talepte bulunan devlet temyiz isteğini geri alırsa, Genel Sekreter, bu vaziyeti Temyiz Komisyonuna ve Komiteye tebliğ etmelidir.

c) Ambargonun tatbiki :

i) Bu paragrafın (a) fıkrası gereğince mecburi kı'uman ambargonun, temyiz talebi hususundaki tebliğ işbu paragrafın (b) fıkrasının (i) sıkkında tebit edilmiş şartlar dâhilinde vusul etmediği takdirde, Komitenin kararından 60 gün sonra tatbik edilmeve başlanması lâzımdır. Bu takdirde, temyiz talebinin geri alınmasından itibaren veya Temyiz Komisyonunun, ambargoyu kısmen veya tamamen teyideden bir karar almış olduğu tarihten itibaren 30 gün sonra ambargo yürürlüğe girmelidir.

ii) İşbu paragrafın (e) fıkrasının (i) şıkkıyla kayıtlı hükümler gereğince ambargonun tatbik edilmesi gerektiği taahhüt eder etmez, Komite, uymakla mükellef buldukları ambargo şartlarını bütün taraflara tebliğ etmeye mecburdur.

4. Usule mütaallik teminat :

a) İşbu madde gereğince Komite tarafından alınmış olan kararlar, Komiteyi teşkil eden bütün üyelerin ekseriyetiyle alınmış olmalıdır.

b) İşbu madde gereğince bir karar alınmadan önce, alâkalı devlet, temsilcisi vasıtasıyla Komitenin önünde bir beyanda bulunmaya salâhiyettardır.

c) Şayet Komite, işbu madde gereğince alınmış olan bir kararı veya buna mütedair her hangi bir bilgivi yayınlarca, ilgili hükümetin görüşlerini de, bu hükümet talebettiği takdirde, yayınlamakla mükelleftir. Komitenin kararı ittifakla sağlanmamışsa, azınlığın fikri de açıklanmalıdır.

Madde — 13.

Evrensel tatbikat

İşbu fasılda istihdaf edilen tedbirler, imkân nîbetinde Komite tarafından bu Protokole taraf o'mıyan devletler ve 20 nci madde dolayısıyla Protokolün tatbik edilmediği ülkeler hakkında da ittihaz edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Nihai hükümler

Madde — 14.

Tatbikata mütaallik tedbirler

Taraflar, işbu Protokolün hükümlerini tamamen müessir kılmaya mâtuf teşrii, nizami veya idari her türlü tedbirleri almayı taahhüdederler.

Madde — 15.

Anlaşmazlıklar

1. Taraflar, işbu Protokole mütaallik anlaşmazlıkları halletmek hususunda Milletlerarası Adalet Divanının yetkili olduğunu sarahaten kabul ederler.

2. İlgili Taraflar başka bir hal tarzı üzerine mutabık kalmadıkları takdirde, işbu Protokolün tefsiri veya tatbikatı hususunda Taraflar arasında çıkacak her hangi bir ihtilâf, anlaşmazlık halinde bulunan Taraflardan birinin talebi üzerine, halledilmek üzere Milletlerarası Adalet Divanına tevdi edilecektir.

Madde — 16.

İmza

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri aynı derecede müteber olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi olan her devletin ve bu Teşkilât üyesi olmayıp da, Konsey tarafından verilen talimat uyarınca, bu Protokolün hazırlandığı konferansın çalışmalarına iştirake davet edilmiş olan her devletin ve Genel Sekreterin, Konseyin talibi üzerine, kendisine işbu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı diğer her hangi bir devletin imzasına 31 Aralık 1953 tarihine kadar açık tutulacaktır.

Madde — 17.

Tasdik

İşbu Protokolün onaylanması lâzımdır. Onay belgeleri Genel Sekretere tevdi edilmelidir.

Madde — 18.

Katılma

İşbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyelerinden her birinin veya bu Teşkilât üyesi olmayıp 16 ne maddede tasrih olunan her devletin veyahut Konseyin talebi üzerine Genel Sekreterin bu Protokolün bir nüshasını göndermiş olacağı Teşkilât üyesi olmayan diğer her hangi bir devletin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgelerinin Genel Sekretere tevdi lâzımdır.

Madde — 19.

Geçici hükümler

1. Taraflardan her biri, imza veya onay belgesinin tevdi anında bu mevzuda açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, aşağıdaki hususlara geçici kaydiyle müsaade edebilir :

a) Yarı tıbbi ihtiyaçlar (quasi - medical) için ülkelerinin her hangi biri üzerinde afyon kullanılması;

b) Bu gibi ihtiyaçlar için şu hususların sağlanması şartı ile (*) afyon istihsal edilmesine, yukarıda sözü geçen beyanda işaret olunan her hangi bir devlete veya ülkeye afyon ihracına veya buralardan afyon ithaline :

i) Afyon kullanılması, ithali veya ihracının, beyanın istihdaf ettiği ülkede 1 Ocak 1951 tarihinde teamülden olmuş olması ve bunlara bu tarihte müsaade edilmiş bulunması;

ii) İşbu Protokole Taraf olmayan bir devlete, hiçbir ihraca müsaade edilmemesi;

iii) Tarafın yarı tıbbi ihtiyacı için afyon istimalini, istihsal, ithal ve ihracını, beyan sırasında kendisi tarafından tesbit edilmesi ve hiçbir şekilde işbu Protokolün yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 15 yılı aşmaması gereken belirli bir süre içinde, menetmeyi taahhüdettmesi.

2. İşbu maddenin 1 ne paragrafı gereğince bir beyanda bulunmuş olan her Akıd, bahis konusu paragrafın (b) fıkrasının (iii) şıkkında derpiş olunan süre içinde, her sene, 5 ne maddede sözü geçen âzami stoklardan maada, evvelki iki yıl esnasında yarı tıbbi ihtiyaçlar için istihlak edilmiş olan miktarlara eşit stoklar elde buldurmaya salâhiyettardır.

3. Taraflardan her biri ayrıca geçici kaydı ile ve imzasını vaz'ettiği veyahut onay veya katılma belgesini tevdi eylediği anda bu hususta açık bir beyanda bulunmuş olmak şartıyla, 30 Eylül 1953 te yetkili makamlar tarafından afyon kullanmaları hususunda tescil edilmiş olan asgari 21 yaşındaki afyon müptelâlarının afyon kullanmalarına, ilgili Tarafın 1 Ocak 1950 tarihinde afyon kullanılmasına yetki vermiş bulunması kaydiyle, müsaade edebilir.

4. İşbu maddede derpiş olunan geçici hükümleri tatbik eden Taraflardan her biri, aşağıdaki hususları yerine getirmelidir :

a) 10 neu madde gereğince Genel Sekretere göndermek mecburiyetinde olduğu yıllık raporda yarı tıbbi ihtiyaçlar ve içim afyonu istimal, istihsal, ihraç ve ithalinin men'ini gerçekleştirmek hususunda evvelki yıl zarfında kaydedilmiş olan gelişmelere dair bir özet buldurmamak.

b) İşbu Protokolün 8 ve 9 neu maddeleri hükümlerine göre tevdi gereken ve yarı tıbbi ihtiyaçları karşılamak için istimal, ithal, ihraç edilen veya elde buldurulan afyon ile, içilmek için kullanılan veya elde buldurulan afyona ait istatistik ve tahminleri ayrı ayrı vermek.

(*) Genel Sekreterliğin notu : Şu hususların sağlanması şartıyla kelimeleri (a) ve (b) fıkralarının her ikisine de şâmil bulunduğundan bu kelimelerin (i), (ii), (iii) lerden evvelki satırın başına yazılması yerinde olur. Bununla beraber, bu hatanın Protokolün imza edilmiş nüshasında yapılmış olması hasebiyle, Protokolün işbu baskısında da hiçbir tedilde bulunulmamıştır.

b) İşbu Protokolün 8 ve 9 ncu maddeleri hükümlerine göre tevdi gereken ve yarı tıbbi ihtiyaçları karşılamak için istimal, ithal, ihraç edilen veya elde bulundurulan afyon ile, içilmek için kullanılan veya elde bulundurulan afyona ait istatistik ve tahminleri ayrı ayrı vermek.

5. (a) İşbu maddenin geçici hükümlerini ileri süren bir Taraf, aşağıdaki belgeleri tevdi etmediği takdirde, vaziyete göre Komite veya Genel Sekreter, ilgili Tarafa geciktirildiğini belirten bir tebliğde bulunmak ve bu tebliğin varışından itibaren 3 ay içinde aşağıdaki bilginin kendisine verilmesini istemekle mükelleftir :

i) İhtiva ettiği bilginin aidolduğu yılın hitamını takibeden 6 ay içinde, 4 ncu paragrafın (a) fıkrasında istihdaf olunan rapor,

ii) 9 ncu madde gereğince tevdi edilmeleri lâzımgelen tarihi takibeden 3 ay içinde 4 ncu paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan istatistikler,

iii) 8 nei madde gereğince Komitece bu hususta tesbit edilen tarihi takibeden üç ay içinde 4 ncu paragrafın (b) fıkrasında derpiş olunan tahmin cetvelleri.

b) Taraflardan biri, Komitenin veya Genel Sekreterin talebine, yukarda belirtilen müddet içinde uymazsa işbu madde ile tatbikine müsaade olunan geçici hükümler, mezkûr müddetin hitamından sonra, bu Tarafa tatbik edilmemelidir.

Madde — 20.

Ülkeye tatbik şartı

İşbu Protokol, Taraflardan birinin veya anavatan dışındaki «ülkesinin» gerek Tarafın, Anayasası gereğince, gerek teamül dolayısıyla ülkenin önceden muvafakatının şart olduğu haller hariç, bir Tarafın milletlerarası sahada temsil ettiği muhtar olmıyan, vesayet altında bulunan, müstemleke ve anavatan dışı bütün «ülkelere» tatbik edilir. Anılan istisnai halde ise Âkîd Taraf, anavatan toprağını teşkil etmiyen «ülkenin» gereken muvafakatını en kısa bir zamanda elde etmeye çalışmakla ve rızası alındığında, bunu Genel Sekretere tebliğ etmekle mükelleftir. Bu tebliğin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden itibaren, işbu Protokol, mezkûr tebliğde tasrih edilmiş olan «ülke» ve «ülkelere» de tatbik edilecektir. Anavatan dışı «ülkenin» muvafakati gerekmediği hallerde, ilgili Taraf, işbu Protokolün imzalanması veya tasdiki veyahut da bu Protokole katılma sırasında Protokolün tatbik olunacağı anavatan dışı «ülke» veya «ülkeleri» bildirmeye mecburdur.

Madde — 21.

Yürürlüğe giriş

1. İşbu Protokol, en aşağı 3 ü, 6 nei maddenin 2 nei paragrafının (a) fıkrasında derpiş olunan müstahsil devletlerden ve asgari 3 ü de aşağıdaki imâl edici devletlerden olmak üzere, en az 25 devletin tasdik veya katılma belgelerini tevdi ettikleri günü takibeden 30 ncu gün yürürlüğe girecektir. Federal Almanya Cumhuriyeti, Belçika, Birleşik Amerika Devletleri, Fransa, İtalya, Japonya, Holânda, Büyük Britanya ve Şimalî İrlânda Birleşik Krallığı ve İsviçre.

2. Tasdik veya katılma belgesini, bu Protokolün, işbu maddesinin 1 nei paragrafı gereğince yürürlüğe girebilmesi için gereken belgelerin tevdiinden sonra tevdi eden her Devlet muvacehesinde Protokol, bahis konusu Devletin belgeyi tevdi tarihini takibeden 30 ncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde — 22.

Tadil

1. Taraflardan her biri, Genel Sekretere gönderilecek bir ihbarname ile işbu Protokolün tadilini her zaman talebedebilir.

2. Konsey, Komisyona danıştıktan sonra, anılan talep üzerine alınacak tedbirleri tavsiye etmekle mükelleftir.

Madde — 23.

Fesih ihbarı (Dénonciation)

1. İşbu Protokolün yürürlüğe girişinden itibaren beş yıllık bir devrenin sonunda Taraflardan her biri, Genel Sekretere yazılı bir belge tevdi etmek suretiyle, bu Protokolü feshedebilir.

2. İşbu maddenin 1 nci paragrafında derpiş olunan fesih keyfiyeti, Genel Sekreter tarafından fesih belgesinin alındığı tarihi takibeden senenin Ocak ayının birinci günü yürürlüğe girer.

Madde — 24.

Hitam bulma

23 ncu madde uyarınca tebliğ edilen fesihler noticesinde, Âkitler listesi, 21 nci maddede tesbit edilmiş olan bütün şartlara uygun olmaktan çıktığı takdirde, işbu Protokol yürürlükten kalkar.

Madde — 25.

İhtirazi kayıtlar

19 ncu maddenin müsaade ettiği beyanlarla ilgili olarak aynı maddede sarahaten derpiş olunan haller ve «ülkeye» tatbiki bakımından 20 nci maddenin müsaade ettiği ölçü dışında hiçbir Taraf işbu Protokolün her hangi bir hükmüne ihtirazi kayıta bulunmak hakkına haiz değildir.

Madde — 26.

Genel Sekreterin tebliği

Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve 16 ve 18 nci maddelerde derpiş olunan diğer devletlere şu hususları tebliğ eder :

- Afyon mütedair Birleşmiş Milletler Konferansının sonunda işbu Protokole vaz'olunan imzalar ve 16, 17 ve 18 nci maddeler gereğince tevdi olunan tasdik ve katılma belgeleri;
- Milletlerarası sahada kendisini temsil eden devlet tarafından 20 nci madde gereğince, işbu Protokolün tatbik olunduğu «ülkeler» listesine sokulmuş olan her ülke;
- 21 nci madde gereğince işbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarih;
- 19 ncu maddede derpiş edilen geçici hükümler bunların son buldukları ve yürürlükten kalktıkları tarihlere dair beyan ve tebliğler;
- 24 ncu madde uyarınca yapılan fesih ihbarları;
- İşbu Protokolün tadiline dair, 22 nci madde uyarınca vâkı talepler;
- İşbu Protokolün 24 ncu maddesi gereğince yürürlükten kalktığı tarih.

İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusca metinleri aynı zamanda müteber olacak olan işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine tevdi edilecektir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, anılan Protokolün tasdikli bir örneğini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlere ve Protokolün 16 ve 18 nci maddelerinde derpiş edilen diğer bütün devletlere gönderecektir.

Yukardaki hükümleri tasdiklen, usulü veçhile yetkili bulunan imza sahipleri kendi hükümetleri adına işbu Protokolü tek bir nüsha olarak imzalamışlardır.

New York'da 23 Haziran 1953 te yapılmıştır.

	Millet Meclisi,	Cumhuriyet Senatosu
Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası	: 5.6.1963, 1/403	1/214
Bu kanunun yayımının Başbakanlığa bildirildiğine dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkere-nin tarih ve numarası	: 7.6.1963 4/182	

Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt, Birleşim ve Sayfa numaraları :

Millet Meclisi Tutanak Dergisi			C. Senatosu Tutanak Dergisi		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
12	50	589	11	62	182
14	60	359.360		70	363.364,372.375,
16	74	352			375,377.379
	78	495.497,513,520, 525,545.548		71	387,413,414.416

Millet Meclisi 144 S. Sayılı basmayazı Millet Meclisi 78 nci Birleşim Tutanak dergisine, Cumhuriyet Senatosu 134 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosu 70 nci Birleşim Tutanak dergisine bağlıdır.

Bu kanunu görüşen komisyonlar : Millet Meclisi Ticaret, İçişleri, Tarım, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Dışişleri komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon ile Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler, İçişleri, Sanayi ve Tarım, Sosyal İşler ve Dışişleri, Basın - Yayın ve Turizm komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon.